

Massmord på journalister

Val och våld går hand i hand på Filippinerna. Men massakern på 57 personer i november, bland dem 32 journalister, tog allt till en helt ny nivå. Händelsen har satt djupa spår i vardagen för de journalister som överlevde. Rättegången efter historiens största massmord på journalister kom dessutom i gungning i april sedan landets justitieminister frikänt två av de misstänkta mördarna. Beslutet fick både landets åklagare och journalistförbund att gå i taket. Efter stor uppmärksamhet i filippinska medier tvingades ministern backa från sitt beslut.

Journalisten Aquiles Zonio

MARTIN SCHIBBYE TEXT JONAS GRATZER BILD

Plötsligt tar den smala skogsvägen tvärt slut. De tolv armésoldaterna från den 46:e infanteribataljonen gör en snabb avsittning och sprider ut sig i en igelkottliknande formation bland de gräsbevuxna kullarna. Motorerna stängs av. Det blir dödstillstånd.

– Vi är framme, stig ut, säger Aquilles Zonia och drar upp minibussens skjutdörr. Han är journalist på dagstidningen *The Inquirer* och en av de få som överlevde den där dagen.

Sikten är fri i alla väderstreck. Det enda som vittnar om vad som skett här i den fattiga provinsen Magindanao i södra Filippinerna för 105 dagar sedan är den vända jorden.

– Det luktade blod och bensin. På botten av den största gropen såg jag mänskliga rester, sedan den krossade tv-bilen från UNTV som jag själv hade rest med ett tag, på den flera kroppar och över dem en

Toyota med passagerare som bara hade oturen att köra förbi vid fel tidpunkt, säger han samlat.

Totalt grävde polisens tekniker ur röran av stål, kött och jord fram 57 kroppar och sex fordon. Flera av kropparna var våldtagna, halshuggna och skjutna i munnen av de 100 beväpnade män, ledda av guvernörens son Ampatuan junior, som enligt vittnen kidnappade karavanen.

– Sir, någon kommer!

Aquilles Zonia berättelse blir avbruten av ett varningsrop från en av soldaterna som från sin post ser hur en kolonn med ett tiotal svartklädda män snabbt närmar sig. Löjtnanten tvekar några sekunder innan han ger ordern:

– Hoppa in i bilarna!

Tre månader efter massakern är platsen fortfarande en politisk krutdurk. Trots att den filippinska armén sedan november 2009 har fyra bataljoner i provinsen utma-

nas statens våldsmonopol av klanens 3000 man starka privatarmé. 196 klanmedlemmar sitter häktade för "uppror" – en är åtalad för mord.

– För att förstå hur mäktig Ampatuanklanen är ska man komma ihåg att oppositionens presidentkandidat i förra valet inte fick en enda röst i regionen, säger Aquilles Zonia, tillbaka i minibussen.

Filippinerna styrs i mångt och mycket av mäktiga familjer som i sin tur levererar röster till president- och senatorsvalet. När vice borgmästaren Esmaelm Magindandatu bestämde sig för att utmana klanens makt genom att ställa upp i valet i maj 2010 var det en stor nyhet och journalisterna slöt upp mangrant i kortegen. Aquilles Zonia minns att säkerhetsdiskussionerna på morgonen var hetsiga efter att militären hade avslagit politikernas begäran om eskort.

– En del ville att beväpnad polis skulle följa med, men politikerna bestämde sig ▶

Journalisten Aquiles Zonio från dagstidningen Inquirer är en av få som överlevde dagen. Han satte sig i tv-kanalen UNTV:s minibuss, men beslutade sig för att byta bil när kortegen fyllde på bensen. En av hans kolleger behövde sedan hämta en laddare på hotellet.

Nancy de la Croix förlorade sin dotter i massakern och får nu ensam ta hand om dotterns fem barn. – Den äldsta dottern vill gå i mammas fotspår och bli journalist, jag kommer stödja henne i det, säger mormorn.

för att det skulle uppfattas som en provokation och valde att enbart skicka sina fruar och oss journalister, utrustade med kulspetspennor, säger Aquilles Zonia.

Han satte sig i tv-kanalen UNTV:s minibus, men beslutade sig för att byta bil när kortegen fyllde på bensin. En av hans kolleger behövde sedan hämta en laddare på hotellet. I lobbyn fick han höra att personer på motorcyklar hade frågat efter dem. Aquilles Zonia börjar då ana oråd och börjar ringa sina kollegors mobiltelefoner i konvojen – men ingen svarade. Plötsligt fick han ett sms med texten "Vem ringer?". Han

svarade: "Det här är en bror till journalisten Bombo. Jag undrar vad som hänt honom." Svaret som kom skickade kalla kårar längs Aquilles ryggrad: "Vi vet inte vem han är".

– Jag skulle ha blivit dödad tillsammans med mina kolleger, säger Aquilles Zonia.

På det lokala journalistförbundets medlemsmöten har sorg, hat och ilska över en långsam rättsprocess dominerat mötena efter massakern.

– Det som hänt har inte skrämt oss, tvärtom har det fått oss att bli mer aggressiva i vårt arbete för sanningen och i kampen för pressfriheten, säger journalistförbundets

representant i General Santos, Rommel Rebollino.

Trots att förbundet förlorade 12 medlemmar från staden tror han inte att journalistikens innehåll kommer att påverkas av massakern, däremot är konsekvenserna omfattande för det praktiska arbetet. Tidigare uppmanande förbundet journalister att jobba i par, sedan i grupper. Som en reaktion på massakern hölls nyligen en kurs i hur man upptäcker om man är förföljd och hur man skaffar sig oregelbundna rutiner för att försvåra för kidnappare.

– Nu när inte heller ett stort antal hjälper

måste vi jobba om säkerhetsinstruktionerna helt, ingen historia är värd att dö för, säger Rommel Rebollino.

Under de senaste åren har förbundet i flera kampanjer lärt ut att pressetik och objektivitet är det bästa skyddet mot kulor. Men nu ifrågasätts strategin av flera medlemmar eftersom mordvägen mot journalister fortsatt trots förbundets alla temadagar om pressetik. Fler bär i dag vapen och menar att eftersom regeringen inte skyddar dem måste de göra det själva: "bättre att bli arresterad än att bli skjuten", är logiken.

Det är en utveckling som det filippinska

journalistförbundet är starkt kritisk mot.

– Det är myndigheterna som ska jaga förövarna, bära vapen och slåss inte vi journalister, säger Rommel Rebollino.

Men problemet på Filippinerna är att det inte har skett, menar pressfrihetsorganisationen Committé to Protect Journalists (CPI). I den årliga ranking som organisationen gör placerades Filippinerna – före massakern – som den farligaste demokratin i fredstid att arbeta i. Bristen på fällande domar under de senaste åren har också fått våldet att accelerera, anser organisationen. Den största massakern på nyhetsmedier någonsin har också

skakat om det filippinska rättssystemet och rättsprocessen mot en klan som har kapaciteten att hota och döda vittnen visade sig vara ett tufft test. När så landets justitieminister Alberto Agra, tillika presidentens före detta advokat, i april lade sig i rättegången och fick två av klanmedlemmarna av kroken, var det Filippinska journalistförbundet skningslös i sin kritik.

– Om domstolarna inte kan ge offren rättvisa kommer det att sätta ett stort frågetecken kring landets rättssystem och våra institutioner, sa ordföranden Nestor Burgos. Beslutet fick även landets statsåklagare >

Veckotidningen *Periodico* drabbades värst. Alla fem anställda fanns bland offren.
– Jag visste inte att alla mina anställda åkte på den där ödesdigra turen, säger chefredaktör Ferdinand Solinap som nu gör hela tidningen själv.

Ricardo Fadullon att gå i taket.

– Om det står fast vanäras det åklagar-
ämbetet och visar att landets rättssystem
är impotent när de åtalade är politiskt
inflytelserika personer. Har de alibi – vilket
minister hävdar – låt då domstolen fria
dom, menade åklagaren.

Och plötsligt, efter en tids debatt, var det
något som hände.

– Ministern har sett över bevisen igen
och efter det dragit tillbaka sitt beslut. Att
åklagarna offentliggjorde sin kritik hjälpte
nog till, tror statsåklagaren.

I staden General Santos har massakern
för flera redaktioner gjort en svår situation
svårare.

– Eftersom jag är den ende som fortfa-
rande lever blir mitt jobb inte längre att
enbart lägga sista handen vid tidningen,
utan även att skriva, intervju, sälja annon-
ser och sitta uppe på nätterna och redigera
sidorna i Pagemaker. Det är ett helvete,
säger Ferdinand Solinap, 31-årig redaktör
för tidningen *Periodico*, trött.

I massakern förlorade han alla sina fem
kolleger. För att kunna klara utgivningen
har redaktionen flyttat hem till köket och
frun dragits in i korrektur- och redigerings-
arbetet.

– Tidningen har blivit en familjeange-
lägenhet, det är svårt att hitta nya kun-
niga medarbetare när en hel generation
journalister har mördats i staden, säger
Ferdinand Solinap.

På en yta stor som en basketplan inne på
regionens polishögkvarter breder ett mini-
bussarnas Guernica av förvridet stål, kulhål
och krossat glas ut sig.

– Med all denna bevisning borde rätts-
systemet ha kunnat lösa morderna effektivt.
Om inte regeringen kan ge rättvisa åt
mina kolleger kan vi glömma oss själva
som en civiliserad nation, ja vi kan glömma
oss som en nation överhuvudtaget, säger
Aquilles Zonia när han ser resterna av tv-
bilen han själv satt i den ödesdigra dagen.

På gräset står även förövarnas bepans-
rade fordon med kulsprutor, målade med
falska polismarkeringar. De beslagtogs

i husrannsakan mot klanens gods. Mitt
bland dem står även den grävsropa som
förövarna använde för att krossa minibus-
sarna och gräva ner offren.

Rättsprocessen mot en klan med starka
politiska kontakter och kapaciteten att
hota eller till och med döda vittnen är ett
tufft test för rättsväsendet på Filippinerna.
Men Aquilles Zonia känner ingen rädsla
när han för *The Inquirer* bevakar det kom-
mande guvernörsvalet, som ser ut att bli
ännu en seger för Ampatuans.

– Gud gav mig en andra chans. Mer än
trettio av mina kollegor var beredda att
offra sina liv för journalistiken, varför kan
inte jag det? säger Aquilles Zonio.

Snart 105 dagar efter massakern är det
bara en sak han ångar bittert – att han
inte hade en kamera med sig.

– Jag var den första journalisten på plats,
fatta vilket världsscoop om jag hade kun-
nat ta bilder, Gud vilken miss!

MARTIN SCHIBBYE ÄR FRILANSJOURNALIST
JONAS GRATZER ÄR FRILANSFOTOGRAF.

900 hotas av dödsstraff

▷900 irakier hotas av dödsstraff. De har
dömts till döden efter skenrättegångar.
Rättssäkerheten i det USA-ockuperade lan-
det existerar inte.

Det irakiska presidentrådet rapporteras
ha ratificerat dödsdomarna. 17 av dem är
kvinnor.

Ingen av de dömda har fått någon opar-
tisk rättegång. Advokater utvisas under
pågående rättegång. Dessa lever också
farligt. Sedan 2003 har hundratals advo-
kater mördats. Även åklagare och domare
mördas.

Att regimen menar allvar är uppenbart.

Under förra året hängdes regimmotstån-
dare. Internationella protester mot döds-
domarna har inte hjälpt. EU har proteste-
rat, Bertrand Russeltribunalen har protes-
terat. Ett 20-tal enskilda länder har också

protesterat men den irakiska regeringen
vägrar att ändra politik.

Några protester från Sveriges regering
har inte synts till.

Irak är ett av världens mest korrumpere-
de länder. Fångar har blivit en handelsvara.
Polisen kidnappar och sätter folk i hemliga
fängelser. Därefter säljs de såvida de inte
deras familjer betalar en lösensumma.

Information om dödsdomarna och
avrättningarna är svårt att få. De utförs
ofta i hemlighet. I juni 2009 avrätta-
des exempelvis 19 regimmotståndare.
Regeringen höll tyst men informationen
läckte ut. Amnesty International hävdar att
minst 120 irakier avrättades 2009.

Iraks president Talabani har sagt att han
är principiellt motståndare till dödsstraff.
Han har därför delegerat ratificerandet av
dödsdomarna kan verkställas ändå.

Premiärministern al-Maliki är däremot
en varm anhängare av dödsstraffen som
huvudsakligen drabbar folk som haft höga
positioner under den gamla regimen.

Irak har faktiskt en minister för mänsk-
liga rättigheter men hon har sagt att
”situationen just nu kräver att dödsstraffet
finns kvar.” Detta har upprört bland andra
Amnesty International.

Dödsstraff är faktiskt inte helt förbjudet
enligt internationell lag men då krävs att
brottet är mycket allvarligt men framför
allt att rättegången varit rättvis. De ”bekän-
nelser” som ofta förekommer har givits i
samband med tortyr och utpressning. De
dödsdömda i Irak får i många fall heller inte
själva välja advokat och om de lyckas anlita
en advokat som de litar på, utstts advoka-
ten i sin tur för hotelser eller dödas.

PEO ÖSTERHOLM

Stöd Falujainsamlingen!

▷Falujainsamlingen är den enda svenska solidaritets-
insamlingen för krigsdrabbade i Irak. Nu har vi samlat
in nära 200 000 kronor.

Under 2009 gjordes två utbetalningar på sam-
manlagt 84 000 kronor till mycket fattiga familjer i
Mosultrakten, en region där motståndet mot ockupa-
tionen är starkt. Som en följd har Mosul drabbats hårt
av arméoffensiver med ständiga arresteringskampan-
jer.

Pengarna som samlats in har gått till mediciner och

har förmedlats av en lokal irakisk hjälporganisation,
som av säkerhetsskäl inte publicerar familjernas namn.
Kvitto finns på alla inköp.

Bakom insamlingen står Iraksolidaritet, den svenska
solidaritetsföreningen för Irak och mot USA:s ockupa-
tion.

Fallujah var den stad som nära nog jämnades med
marken av USA 2004.

Den som vill stödja insamlingen kan sätta in pengar på
116 73-1